

Expozé a magyarországi helyzetről.

Magyarország második szovjet megszállása súlyos és előidézőinek szinte megoldhatatlan helyzetet teremtett. Elemei a következők:

- 1./ A szovjet csapatok azzal az indokolással szállták meg Magyarországot, hogy a rendet akarják helyreállítani. Valójában az ország elhatározott ellenállási szándéka és a forradalom által teremtett harcikedv folytán az a helyzet, hogy mindaddig, amíg a szovjet csapatok az országban tartózkodnak, az ország konszolidálása egyszerűen lehetetlen: a legkülönbözőbb pontokon, minden szervezés nélkül is heteken, sőt hónapokon át újra és újra fellángolhat a harc, amíg itt vannak a szovjet csapatok.
- 2./ A szovjet megszállás által hivatalba léptetett kormány azt hangoztatja, hogy a rend helyreállítása után megállapodik a szovjet csapatok kivonására nézve; valójában az ország lakosságának politikai erejét ismerve bizonyosra vehetjük, hogy amint a szovjet csapatok kihúzzák a lábukat az országból, ez a kormány összeomlik, s vele összeomlik annak szovjetbarát külpolitikai orientációja és a szocialista vívmányok fenntartásának általa próbált módja. Ez a kormány tehát kénytelen a végtelenségig meghosszabbítani a szovjet csapatok jelenlétét, ami viszont a rend helyreállítását lehetetlenné teszi.
- 3./ Annak feltétele tehát, hogy a szovjet csapatok a szovjet célokra eddig megkísérelt módon való elérése után kivonuljanak, teljességgel nincsenek, nem is lehetnek meg; ezzel szemben a nemzetközi helyzet a szovjet csapatok kivonását a legparancsolóbban sürgeti.
- 4./ A szocializmusnak egypártrendszer utján való fenntartása Magyarországon lehetetlenné vált, mert a szovjet csapatok behívása az első esetben az MDP, a második - állítólagos - behívása pedig a Szocialista Munkáspárt és az esetleg rájuk támaszkodó kormányok tekintélyét megsemmisítette. Komoly és tekintélyes többpártrendszer nélkül tehát Magyarországot kormányozni nem lehet, annál is inkább, mert az egyetlen kommunista, akinek a magyar nép előtt a tekintélye megmaradt, Nagy Imre, szintén a többpártrendszer mellett foglalt állást.
- 5./ A Szovjetunió és az általa hivatalba léptetett kormány attól fél, és joggal, hogy a szovjet csapatok kivonása s az általános választások olyan helyzetet teremtenek, mely végsőleg országos orthodox kapitalista restaurációhoz, a volt kommunistáknak az összes államhivatalokból és felelős állásokból való elkergetéséhez, ókonzervatív politikai erők komoly, esetleg döntő érvényesüléséhez vezet, és Magyarországot a kelet-európai szocialista országok testébe ékelődött nyugati ékké teszi. Az az állítás, hogy az már Nagy Imre kormánya idején így lett volna, nem igaz. Mindazek a tényezők jelentkeztek ugyan, de az éppen megalakult kormánynak lett volna elég tekintélye és ereje ahhoz, hogy azon néhány napon belül segítsen. Komolytalan és cinikus tehát az az állítás, hogy e jelenségekre a válasz a szovjet megszállás, mely nyilván sokkal inkább a nemzetközi helyzet vélt változásában gyökerezett. Az azonban valószínű, hogy az említett belpolitikai jelenségektől megrémített kommunisták lelkiállapota biztatást és bátorítást jelentett a Szovjetunió elhatározásához. Egy megváltozott külpolitikai helyzetben viszont, amelyben minden szempont a szovjet csapatok minél gyorsabb kivonását követeli, elképzelhető, hogy a kapitalista, antikommunista és ókonzervatív restauráció veszélyének egy jól megformulázott és nemzetközileg garantált kiegyezés keretében való elhárítása biztatóan hatna a szovjet elhatározásokra.

6./ Meg kell gondolni, hogy az ortodox kapitalista, antikommunista és ókonzervatív restauráció elhárítása nemcsak a Szovjetunió és a kommunisták gondja, hanem a magyar forradalmat végrehajtó és vérevel győzelemre vivő, többségében nem kommunista, de tulnyomó többségében magát szocialistának valló ifjúságé, munkásságé és katonaságé is; erkölcsileg is megengedhetetlen, de a szabad magyar belpolitikai fejlődés számára is veszedelmes, ha a forradalmárok vérevel megszerzett szabadságnak az idősebb korosztályok szavazatai révén restaurációs erők lennének a haszonélvezői.

7./ Meg kell gondolni, azt is, hogy egy ilyen restaurációs fordulat, mely Magyarországot nyugati ékké tenné csupa kommunista ország között egyrészt állandó táplálója lenne újabb agressziós terveknek, másrészt elriasztó lenne a főbbi népi demokráciák szabadságszerető kommunistái számára, ha saját rezsimjük liberalizálásáról lesz szó. Ezzel szemben egy olyan megoldás, mely a szocialista vívmányokat a szabadságintézmények garanciáival kapcsolja össze, követésre biztató példát jelentene.

Mindezekre tekintettel van az alábbi kibontakozási tervezet, mely minden elvi engedmény nélkül tartalmaz méltányos kiegyezés formájában megjelenő megoldást.

Tervezet a magyar kérdés kompromisszumos megoldására.

1. Kormányzási kiindulópont: a november 3-án megalakult utolsó törvényes magyar kormány, Nagy Imre elnöklété alatt. A kormány törvényességét az 1956. október 23-i magyar forradalomból vezeti le, nem pedig az 1949-es Rákosi-féle alkotmányból.

2. Alternatív külpolitikai megoldás az, hogy Magyarország kilép a varsói szerződés katonai kapcsolatából, de bennmarad, mint az európai béke és biztonság kérdéseivel foglalkozó konzultatív egyezményben, feltéve, hogy ugyanilyen feltételek mellett Jugoszlávia is belép.

2/B alternatíva. Külpolitikai megoldás az, hogy Magyarország kilép a varsói szerződésből és a Szovjetunióval kétoldali megállapodást köt.

3. A kommunisták helyzetére vonatkozó biztosítékok:

a/ Amnesztia minden néven nevezendő politikai bűncselekményre, valamint minden cselekményre, melyről megállapítható, hogy becsületes politikai meggyőződésből származik; a halálbüntetés eltörlése;

b/ Az állami és üzemi apparátus reorganizálása minőségi kiválasztás alapján történik, intézményes garanciákkal arra, hogy ez a reorganizálás nem fog sem a kommunisták, sem általában a diplomanéklüliek vagy gyorsdiplomások ellen irányulni. / l. 5/e pont /

4. A katonai kiűrités a politikai konszolidálódással párhuzamosan 7-10 napos szakaszokban összesen 1 - 1 1/2 hónap alatt történik, pl. a következőképpen:

a/ Az első szakaszban kiűritik a szovjet csapatok Budapestet és 5-6 déli megyét, egyidejűleg a szabad magyar kormány hivatalba lép, a forradalmi bizottságok és munkástanácsok helyzetét szabályozza, a közigazgatás reorganizációját megkezdi;

b/ A második szakaszban a szovjet csapatok kiűritenek 5-6 nyugati megyét és Pest megyét; egyidejűleg a magyar csapatok a nyugati határt időlegesen lezárják, és az emigránsok belépését egyelőre nem engedik meg; a kiűrités e szakaszának megtörténtével vagy esetleg az első szakaszban az 5. pont szerinti forradalmi alkotmányozó gyűlés Budapesten összeül;

c/ A harmadik szakaszban a szovjet csapatok kiűritik a hátralevő keleti megyéket, Borsod és Szabolcs megyék kivételével; egyidejűleg

Budapesten az 5.pont szerinti forradalmi alkotmányozó gyűlés a szükséges törvénycikkeket megalkotja;

d/ Az utolsó szakaszban a szovjet csapatok a hátralevő két megyét is kiűritik; ezzel egyidejűleg a második pont szerinti külpolitikai megállapodások létrejönnek.

5. Alkotmányjogi megoldás. Az általános választások megtörténte előtt a forradalmi bizottságokból és tanácsokból forradalmi alkotmányozó gyűlés ül össze, mely az új magyar demokrácia alkotmányjogi és társadalmi alapelveit alkotmánytörvény hatályával megszabja, majd esetleg államfőt választ, és választójogi törvényt alkot. Az alkotmánytörvény a következő pontokat tartalmazná:

a/ Magyarország államformája az 1946:I.tc.szerinti köztársaság.

b/ Magyarország kormányformája az 1848:III.tc.szerinti független, felelős kormányon, népképviselőten és a szabadságjogok teljességén alapuló parlamentaris demokrácia.

c/ Magyarország társadalmi formája a kizsákmányolás tilalmán alapuló társadalmi rend /szocializmus/, ami közelebbről jelenti
aa/ az 1945-ös földreform fenntartását 20 - 40 holdas maximummal.

bb/ a bányák, bauxitok és nehézipar államosításának fenntartását,

cc/ a meglévő gyáraknak munkásigazgatáson, munkásnépszoványeken vagy nyereségrészesedésen alapuló közösségi tulajdonát,

dd/ az egyéni és szövetkezeti szabad vállalkozás teljes lehetőségét, a kizsákmányolás tilalma által megszabott biztosítékokkal,

ee/ a magántulajdon szabadságát, a kizsákmányolás tilalma által megszabott korlátok között,

ff/ teljesen kiépített munkásvédelmet és a munkás-szervezkedési szabadság teljességét,

gg/ általános társadalombiztosítást.

d/ A történet erkölcsi és gazdasági igazságtalanságok, jogfosztások és tulajdonelkobzások jóvátétele semmilyen vonatkozásban sem történik az azelőtti helyzet /status quo ante/ visszaállítása alapján; minden jóvátétel kizsákmányolási helyzetek tilalma elvének szem előtt tartásával, nem az elvett tulajdoni vagy gazdasági hatalmi helyzet mértékéig, hanem csupán a feldúlt otthon, megsemmisített existencia, személyes munka elvett eredménye mértékéig történik.

e/ A magyar közigazgatás újjászervezése ki számú, minőségi kiválasztáson alapuló szakigazgatáson és választott laikus vezetők vagy bizottságok által vezetett helyi önkormányzaton alapszik, mely utóbbiak funkcióit a végleges szervek megválasztásáig forradalmi szervek végzik; a közigazgatásba, főleg az általános igazgatásba, hadseregbe és rendőrségbe bekerült diplománélküliek vagy gyorsított kiképzéssel kiképzettek helyzetét intézményesen - ugyancsak minőségi kiválasztás alapján, de szükséghez képest kötelező százalék megállapításával - biztosítani kell.

f/ A szabadságjogok között különös nyomatékkal nyer biztosítékot a teljes vallásszabadság; az állam az egyházak életébe semmi vonatkozásban bele nem avatkozik; az egyházak helyzetét az egyház és állam elválasztásának elve alapján kell szabályozni; az állam az egyházak közérdekű tevékenységét, beleértve az iskoláztatási tevékenységet is, tiszteletben tartja, és megállapodás szerint segítyezi.

g/ A fenti szabályok alkotmánytörvény hatályával bírnak, ami azt jelenti, hogy ezeket az országgyűlés csak 2/3 vagy 3/4 többséggel változtathatja meg, és alkotmánybíróság öröködi azon, hogy ne működhessék párt, mely ezeket el nem ismeri.

6. ENSz-csapatokra vagy rendőrségre abban az esetben van szükség, ha a szovjet csapatok kivonulása nem történik megállapodás szerűen, vagy valahol súlyosabb incidensek történnek; semilyen szükség nem áll fenn a szovjet kivonulás után néhány havi megnyugvási idő leteltével megtartandó választásokkal kapcsolatban. Magyarország e pillanatban a forradalom után az erkölcsi fegyelemnek és közéleti emelkedettségnek olyan állapotában van, amilyenben ezer éve nem volt, s a szovjet csapatok kivonulásának megtörténte és egy politikai s erkölcsi tekintéllyel bíró kormány intézkedései a közrend fenntartására teljességgel elegendők.

Budapest, 1956. november 9.

Bibó István s.k.
államminiszter

Apr. 1956/098